

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4 (2)

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA "AKT XIZMATLARI"	
TUSHUNCHASI VA ULARNING EKSPORT SALOHIYATI.....	14
Shermatov Sherzod Xotamovich	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONALAR	
RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	20
Amonov Mirzohid Tuymuratovich, Xodjayev Anvar Rasulovich	
TIJORAT BANKLARINING BYUDJET MABLAG'LARI HISOBIGA MOLİYALASHTIRILADIGAN	
LOYIHALARDAGI ISHTIROKINI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI	26
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	33
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA XORIJIY Tajribalar tahlili va uni O'zbekiston	
SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	38
Ne'matova Mavsuma, Xolmamatov Diyorbek	
ВЛИЯНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ	
ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	43
Буранова Лола Вахобовна	
ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМА КАК ФАКТОР ИНКЛЮЗИВНОГО И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	
ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
ТРАНСФОРМАЦИИ	54
Эшмуротов Дониёр Ихтиёр угли	
ZAMONAVIY MARKETING KONSEPSIYALARI ASOSIDA XIZMATLAR RAQOBATBARDOSHLIGINING	
USLUBIY JIHATLARI.....	60
Ostonaqulova Gulsaraxon Matyoqub qizi, Fayzullayeva Zamira Alijonovna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS	
XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	64
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna	
QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR	
XORIJIY Tajribalari	
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li	
INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHIYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	73
Abdullo Sohibov	
O'ZBEKISTONDA URBANIZATSIYA JARAYONLARI JADALLASHUVI VA UNING	
HUDUDIY XUSUSIYATLARI	84
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
KORXONALAR MOLİYAVIY HOLATINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI (MHXS)	
ASOSIDA BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	91
Xamidov Javoxir Shavkat o'g'li	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI	
HOLATI TAHLILI.....	95
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
O'ZBEKISTON VA XORIJIY MAMLAKATLARDA BENEFITSIAR MULKDOR KONSEPSIYASINI	
QO'LLASHNING DOLZARB MASALALARI	100
Ochilov Farhod Malikovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGINI	
BAHOLASH (GDP, BANDLIK VA INVESTITSİYALAR KESIMIDA)	106
Hayitov Jamshid Xolboyevich	

INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	111
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi IPOTEKA BOZORI MUAMMOLARINING EMPERIK TAHLILI VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI.....	118
Ollokulova Feruza Mansurovna, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATIDA NAZARIY VA AMALIY QARASHLAR.....	122
Karimova Iroda Abdusattarovna KORPORATIV BANK XIZMATLARIGA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR HAMDA ZAMONAVIY BIZNES MODELLARNI JORIY ETISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	128
Qurbonov Abror Abdullayevich GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND INDONESIA: A COMPARATIVE STUDY.....	133
Ibrokhimova Iroda Ikromjon Kizi. Askolani. Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li AHOI BANDLIGINI TA'MINLASHDA REKRUTING AGENTLIKLARINING O'RNI.....	142
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	148
Джураева Гузаль Шавкатовна BUDJET DAROMADLARI TARKIBIDAGI SOLIQLARNING ULUSHINI BOSHQARISH.....	156
Abduraxmonova Gulmira Sobir qizi RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOSERVIS SHOXOBCHALARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Marqayev Xurshid Aliqulovich THE ECONOMIC NATURE OF HUMAN CAPITAL AND ITS RECOGNITION IN ACCOUNTING AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS.....	165
Zafar Qodirov Abdivaxobovich O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	170
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich. Tursunov Ozod Matlubovich Shukurova Nilufar Qahramonova IMPROVING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE SERVICES IN THE DIGITAL ECONOMY.....	175
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	179
Aliyev Arslon Salom o'g'li A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS.....	184
Wang Biao USTAMA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARINING MAZMUNI VA UNI XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQ TAKOMILLASHTIRISH.....	190
Tashnazarova Dilfuza Samiddinovna INTEGRATSIYA SAMARADORLIGINI O'LCHASHNING METODOLOGIK MODELI VA INDIKATORLAR TIZIMI.....	195
Aliqulov Abbos Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	202
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	

MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	207
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	213
L.S. Azimova	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING	218
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin o'g'li	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNING HUQUQIY ASOSLARI	223
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
TURIZM KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARI	227
Ergasheva Zarifa Baxtiyarovna	
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAJMUASI RIVOJLANTIRISH	232
Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
KREDITORLAR REYTINGINI MASHINAVIY O'QITISHGA ASOSLANGAN BASHORATLASH ALGORITMLARI	237
Beknazarov Ulug'bek Zafar o'g'li	
MIKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORI VA TALAB SHAKLLANISHI OMILLARI	242
Raximov Azizbek Saliyevich	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY Tajribasi: AQSH MISOLIDA.....	246
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI JORIY ETISH USULLARI	250
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	257
Sharipova Shahlo Istamovna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	262
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZ QONIQLASHINI OSHIRISH MEXANIZMLARI: QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA	278
Aqsungul Usenova Tenel qizi, Qoraqalpoq davlat universiteti	
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
O'ZBEKISTONDA QANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI.....	283
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VA KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH.....	289
Bozorova Madina Raxmat qizi	
IMPROVING SERVICE QUALITY MONITORING IN SERVICE ENTERPRISES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	294
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI	299
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	

O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORI MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	304
Abdusalomov Ozodbek Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	311
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI OSHIRISHDA AKT RIVOJLANISHINING O'RNI.....	315
Sadriddinov Ulug'bek Jaloliddin o'g'li QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	322
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	326
Abdullo Sohibov SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH	331
Davronov Sanjar Ziyotovich SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	336
Ashrapova Noilaxon Niyazxanovna ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING XORIJIY TAJRIBASI TAHLILI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	340
Ochilov Baxtiyor Muminjonovich THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING.....	346
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin ugli SIRKULYAR IQTISODIYOTGA O'TISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR	351
Astanakulov Olim Tashtemirovich Muxammad Id Balbaa (Muhammad Eid Balbaa) Habibe Elif Kutlugun (Habibe Elif Kutlugun) GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI FONIDA EKOLOGIK SIYOSAT VA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI.....	357
Xamzayev Abdushukur Xudoyqulovich INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY: CHALLENGES, OPPORTUNITIES, AND ECONOMETRIC EVIDENCE	362
Aziz Kurbanovich Abdullaev Sarvarbek Allayev Erkin ugli Shavkat Asrolovich Ruziev DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	369
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich TEMIR YO'L TRANSPORTIDA SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI TAHLILI ("O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJ MISOLIDA).....	373
Barotov Baxtiyor Vaxobovich CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI	377
Muxitdinova Kamola Alisherovna TRANSPORT LOGISTIKASIDA TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASH: O'ZBEKISTON VA AQSH TAJRIBASI ASOSIDA TAQQOSIY TAHLIL.....	381
Jabborov Islom Xusan o'g'li YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI BARQAROR BOSHQARISH.....	385
Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SERVIS KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATI BOSHQARUVINING ZAMONAVIY MODELLARI	392
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
BIZNES JARAYONLARI MONITORINGI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI.....	398
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
SIRKULYAR IQTISODIYOT KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISHNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARINI (INDIKATORLARINI) SHAKLLANTIRISH.....	403
Sharifxo'jayeva Xonzodaxon A'lo qizi	
TURIZM QISHLOQLARINI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI TIZIMI	408
Xudaynazarova Dilorom	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUV VA BOSHQARUV HISOB TIZIMINING AMALIYOTI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	416
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
DAVLAT XARIDLARI JARAYONIDA XAVFLARNI IDENTIFIKATSIYA QILISH, TASNIFLASH VA RISKKA ASOSLANGAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH	421
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
DEVELOPING GARMENT MANUFACTURING STRATEGY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION	426
Mahbuba Rahmonova	
Feruza Mansurovna Ollokulova	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY AHAMIYATI	430
Bakhit Mambetnazarov	
Atabek Tureev	
SOLIQ TUSHUMLARI VA MAJBURIY AJRATMALARNING DAVLAT MOLIYASIDAGI O'RNI: 2020-2025 YILLAR TAHLILI VA ISTIQBOLI.....	434
Olimov Shukurulla Dilshodjon o'g'li	
ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА	439
Джураева Гузаль Шавкатовна	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	447
Mamirov Zamir Uzoq o'g'li	
XORIJIIY TO'G'RIDAN-TO'G'RI INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA O'ZBEKISTON TAJRIBASI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	453
Xatamov Nurbek Ochilidievich	
DAVLAT BYUDJETI XARAJATLARI HISOB VA TAHLILINING AMALDAGI TIZIMI	458
Ostonokulov Azamat Abdukarimovich	
Tursinbaev Gafur Jolmurzaevich	
MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	464
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
СТРАХОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ СНИЖЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ ПОТЕРЬ ОТ НЕПРЕДВИДЕННЫХ РИСКОВ, ОКАЗЫВАЮЩИХ ВЛИЯНИЕ НА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКУЮ ПРИБЫЛЬ (ДОХОД).....	470
Азимжон Мелиев Муродулло угли	
A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS	475
Wang Biao	

SANOAT KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	481
Bahodirov Shohruh Bahodir o'g'li	
QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING XALQARO TAJRIBASI.....	488
Mallabayev Jobir Baxtiyorovich	
ANALYSIS OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY REPORTS OF OOO SAM TRADING STROY	493
Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
WAYS TO IMPROVE THE USE OF FOREIGN EXPERIENCE IN THE TRANSPORT AND LOGISTICS CLUSTER IN THE NEW UZBEKISTAN.....	500
Musayeva Shoirazimovna	
FOUNDATIONS FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSPORT LOGISTICS IN UZBEKISTAN	507
Muradov Alisher Kurbanbaevich	
DAVLAT MULKINI BOSHQARISHNING INNOVATSION VA RAQAMLI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	513
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li	
KORXONALARNING INVESTITSIIYA FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH: NAZARIYA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI.....	521
No'monjonova Muazzam Mahbubjon qizi	
KORXONALARDA DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	526
Mirzaev Ozod Furkatovich	
INVESTITSIIYA LOYIHALARINI MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH: GIDROENERGETIKA SEKTORI MISOLIDA.....	531
Xusanov Shaxbozbek Shuxratjon o'g'li	
ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ИННОВАЦИИ В КРАУДФАНДИНГЕ: БЛОКЧЕЙН, ИИ И БУДУЩЕЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ	538
Хамидова Фаридахон Абдулкарим кизи	
Каримова Азиза Аъзамиддин кизи	
BANK TIZIMIDA QO'LLANILADIGAN RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TURLARI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	545
Ollokulova Feruza Mansurovna	
Xursanova Shaxnoza Anvar qizi	
TA'LIM MUASSASALARIDA QO'SHIMCHA TA'LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	549
Safarova Kamola Shuxrat qizi	
QASHQADARYO VILOYAT MINTAQASINING IQTISODIY XAVFSIZLIK DARAJASI VA UNI BAHOLASH USLUBIYATI	553
Nurxonov Komiljon Tovkarayevich	
AYOLLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKNING IQTISODIY OQIBATLARI VA UNI KAMAYTIRISHNING BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	562
Feruza Bahodirxonovna Ibragimova	
ИНВЕСТИЦИОННЫЙ И ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ: СТРУКТУРНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ И НОВЫЕ ИСТОЧНИКИ РАЗВИТИЯ	567
Насиров Дилшод Фархадович	
Асадов Амалжон Мехрожевич	
Ахматов Алинура Дилшодович	

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	572
Насиров Дилшод Фархадович	
Хамраева Севара Мамуржановна	
Бахтиярова Алтынгул Бахтияровна	
INVESTITION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	579
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi	
ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ КАК НОВАЯ ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ	
БИЗНЕСА – ЭВОЛЮЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ И ИНСТИТУЦИИ	586
Рахмонов Хумоюн Рустамжон угли	
XORIYIY BANKLARNING YANGI BOZORLARGA KIRISH STRATEGIYALARI VA ULARNING	
MILLIY BANK TIZIMLARIGA TA'SIRI ("IPOTEKA-BANK" AKSIYADORLIK	
TIJORAT BANKI MISOLIDA)	598
Kadirov Vaxid Marimbayevich	
Rajabboyeva Asaxon Mahmud qizi	
OECD VA YEVRONA ITTIFOQI MAMLAKATLARIDA BILVOSITA SOLIQQA TORTISH	
TIZIMLARINING QIYOSIY TAHLILI VA O'ZBEKISTONDA UNI TAKOMILLASHTIRISH	
ISTIQBOLLARI	605
Tuxliyev Bozor Karimovich	
Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
JISMONIY TARBIYANING INSON SALOMATLIGINI MUSTAHKAMLASHDAGI ROLI	614
Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ	
СТРУКТУРЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ТАМОЖНИ	621
Ли Ирина Валентиновна	
JA'HON IQTISODIYOTIDA O'ZBEKISTONNI TUTGAN O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	627
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
OBODONLASHTIRISH XIZMATLARI IJTIMOYIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	633
Hayitov Jamshid Xolvoyevich	
Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI TAHLILI	638
Hamroyeva Sabina Ismoil qizi	
EXPLORATION OF TOURISM FLOW GENERATING IN SAMARKAND	
UNDER THE BACKGROUND OF DIGITAL ECONOMY	644
Jie YANG	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ	651
Усманова Диляфруз Каршиевна	
YASHIL ISTE'MOL XULQ-ATVORINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI VA	
STRATEGIK ISTIQBOLLARI	656
Ishmuratov Baxodir Xusanovich	
O'ZBEKISTONDA INFLYATSIYA VA FOIZ SIYOSATINING BANK KREDITLARIGA TA'SIRI	661
Ibragimova Saule Orinbaevna	
IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA	
IJTIMOYIY-IQTISODIY KO'RSATKICHLARNING ROLI: STATISTIK YONDASHUV	665
Qurbonboyev Abdulla Mansur o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INFLYATSIYAGA QARSHI KURASH DASTURINI	
AMALGA OSHIRISH YO'NALISHLARI	671
Murtazayev Ulug'bek Abdusalom o'g'li	
XARAJATLAR HISOBINI YURUTISHNING ZAMONAVIY USULLARI TAHLILI	675
Xasanov Baxodir Akramovich	
Yo'ldiyev Oybek Ulug'bek o'g'li	

SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIVAVIY RISKLARINI KOMPLEKS BAHOLASH METODOLOGIYASI	683
Baymuratova Gulirayxon Tursunbayevna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH.....	688
Ibragimov Husen Ismailovich	
KONSALTING XIZMATLARINING RIVOJLANISH EVOLYUTSIYASI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI	692
Ermamatova Shoxsanam Ermamat qizi	
GLOBAL BRANDING VS. LOCAL BRANDING: STRATEGIC TRADE-OFFS IN INTERNATIONAL MARKETING	698
Aziz Kurbanovich Abdullaev	
Mamasolieva Kamila	
Akhmedova Zaynabkhon Khayrullo qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA MUHITINI YAXSHILASH MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	706
Xatamov Nurbek Ochildiyevich	
TIJORAT BANKLARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI MAKRO VA MIKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARNI EKONOMETRIK TAHLILI	711
Nabixo'jayeva Maxfuza Ulug'bekovna	
AGROKLASTERLARDA MAHSULOT (ISH, XIZMAT)LARNI SOTISH JARAYONLARI AUDITINING AMALIYOTI.....	717
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	

AGROKLASTERLARDA MAHSULOT (ISH, XIZMAT)LARNI SOTISH JARAYONLARI AUDITINING AMALIYOTI

Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Buxgalteriya hisobi va audit kafedrası, i.f.f.d (PhD)

ORCID: 0009-0005-5325-9176

e-mail: ulugbek1983.05@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada agroklastarlarda mahsulot (ish, xizmat)larni sotish jarayonlari auditini tashkil etish va o'tkazish amaliyoti tahlil qilingan, sotish jarayonlari audit ketma-ketligi, u bo'yicha audit manbalari va obyektlari, xalqaro standartlarga muvofiq auditorlik dalillarini yig'ishning usullari va sotish jarayoni auditining amaliyotdagi bosqichlari ko'rsatilib, mahsulot (ish, xizmat)lar sotish jarayoni auditini o'tkazish jarayonida agroklastarlar buxgalteriya hisobida aks ettirilgan ma'lumotlarni auditorlik tekshiruvi jarayonining yakuniy natijalarini aks ettirish bo'yicha ishchi jadval taklif etilgan.

Kalit so'zlar: agroklastarlarda mahsulot (ish, xizmat)lar, sotish jarayonlari audit, sotish jarayonlari audit ketma-ketligi, auditorlik dalillarini yig'ish usullari, sotish jarayoni audit bosqichlari, auditorlik tekshiruvi, ishchi jadval.

Аннотация. В данной статье проведён анализ практики организации и проведения аудита процессов реализации продукции (работ, услуг) в агрокластерах. Освещена последовательность проведения аудита процессов реализации, определены источники и объекты аудита в данном направлении, рассмотрены методы сбора аудиторских доказательств в соответствии с международными стандартами, а также раскрыты этапы проведения аудита процессов реализации на практике. Кроме того, предложена рабочая таблица для отражения итоговых результатов аудита данных, отражённых в бухгалтерском учёте агрокластеров, в ходе аудита процессов реализации продукции (работ, услуг).

Ключевые слова: продукция (работы, услуги) в агрокластерах, аудит процесса реализации, последовательность аудита процессов реализации, методы сбора аудиторских доказательств, этапы аудита процессов реализации, аудит, рабочая таблица.

Annotation. This article analyzes the practice of organizing and conducting audits of sales processes of products (works, services) in agroclusters, shows the sequence of sales process audits, sources and objects of audit in this regard, methods of collecting audit evidence in accordance with international standards, and stages of sales process audits in practice, and proposes a working table for reflecting the final results of the audit process of data reflected in the accounting of agroclusters during the audit of the sales process of products (works, services).

Keywords: products (works, services) in agroclusters, sales process audit, sequence of sales process audits, methods of collecting audit evidence, stages of sales process audits, audit audit, working table.

KIRISH

Agroklastarlarda tayyor mahsulotlarni sotish jarayoni agroklastar ichidagi ishlab chiqarish bo'linmalari o'rtasida mahsulot harakatini ta'minlash, ya'ni bir ishlab chiqarish bo'linmasidan boshqasiga berish yoki boshqa xo'jalik yurituvchi subyektlarga sotishni o'z ichiga oladi.

Agroklastarlarda qishloq xo'jaligi mahsulotlari harakatini tahlil qiladigan bo'lsak, dastlab ular agroklasterga qarashli ishlab chiqarish bo'linmalarida ishlab chiqariladi yoki agroklasterga qarashli bo'lmagan qishloq xo'jaligi korxonalaridan sotib olinadi. Keyinchalik ushbu mahsulotlar saqlanadi, qayta ishlanadi va qayta ishlash natijasida tayyor mahsulot olinadi hamda yakuniy bosqichda sotiladi.

Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, agroklastarlarda mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish jarayonlari auditini tashkil etishni auditning xalqaro standartlari asosida takomillashtirish zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Agroklastarlarda sotish jarayoni muhim jarayonlardan biri bo'lib, bu jarayonda hisobni to'g'ri tashkil etish va yuritish tayyor mahsulotlarni saqlash hamda sotish bosqichlarida nobudgarchilikning oldini olishga, ulardan maqsadga muvofiq foydalanishni ta'minlashga xizmat qiladi. Audit esa mazkur jarayonning buxgalteriya hisobini to'g'ri tashkil etilishi va yuritilishini baholash hamda nazorat qilishni ta'minlaydi.

Fikrimizcha, sotish jarayonining auditi ko'p jihatdan butun audit tekshiruvining sifatini belgilovchi muhim masalalardan biri hisoblanadi. Sotish jarayoni auditining asosiy maqsadi sotilgan tayyor mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ning to'liq kirim qilinganligini, sotish baholari asosli ravishda belgilanganligini, shartnoma shartlariga rioya etilganligini, sotishdan olingan tushum hamda sotilgan mahsulot (ishlar, xizmatlar) tannarxining to'g'ri hisoblanganligini, shuningdek hisob-kitoblarning o'z vaqtida amalga oshirilganligini aniqlash va ular yuzasidan oqilona xulosa berishdan iborat.

Iqtisodiy terminlarning manbalarda [19] "tayyor mahsulot" (inglizcha: finished product)ga turlicha ta'riflar berilgan. Jumladan, iqtisodiy terminlar lug'atida "tayyor mahsulot — bu qonun bilan belgilangan texnik va sifat ko'rsatkichlari shartnoma shartlariga yoki boshqa hujjatlar talablariga javob beradigan, sotish uchun mo'ljallangan tovar-moddiy xaziralarning bir qismi (ishlab chiqarish siklining yakuniy natijasi, qayta ishlash bilan yakunlangan aktivlar)" deb ta'rif berilgan.

Iqtisodchi olimlar N.P. Kondrakov va T.D. Bursulayev tayyor mahsulotni quyidagicha ta'riflaydilar: "Tayyor mahsulotlar — bu to'liq qayta ishlangan, amaldagi standartlarga yoki texnik shartlarga mos keladigan hamda tashkilot yoki buyurtmachi (xaridor) omborida qabul qilingan buyumlar va yarim tayyor mahsulotlardir". Ushbu ta'rifda qishloq xo'jaligi mahsulotlari nuqtayi nazaridan qaralganda, barcha tayyor mahsulotlar to'liq qayta ishlangan bo'lishi shart emasligi, ya'ni ularning keyingi ishlab chiqarish bosqichlarida qayta ishlanishi mumkinligi e'tibordan chetda qolgan.

F.G'. G'ulomova ta'kidlashicha [17], "tayyor mahsulot — bu muayyan korxonada ishlov berilishi to'liq tugallangan, standartlar talablari va texnik shartlarga javob beradigan, texnika nazorati bo'limi tomonidan qabul qilingan hamda tayyor mahsulot omboriga topshirilgan mahsulot". Ushbu ta'rifda ham yuqorida qayd etilgan jihatlar yetarli darajada aks ettirilmagan.

N.T. Yuldasheva esa [18] "tayyor mahsulot"ni korxona tomonidan ishlab chiqarish jarayonlaridan to'liq o'tgan, omborga sotish maqsadida qabul qilingan va barcha talab hamda standartlarga javob beruvchi mahsulot sifatida izohlaydi. Biroq ushbu ta'rifda "javob beruvchi mahsulot" iborasi ma'lum darajada umumiy va aniqlashtirishni talab etadi.

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, "tayyor mahsulot — bu muayyan ishlab chiqarish jarayonida ishlov berish yakunlangan, standart talablari va texnik shartlarga javob beradigan, xaridorga yoki keyingi qayta ishlash bosqichiga yo'naltirilgan yoxud omborga topshirilgan buyum yoki yarim tayyor mahsulot" [7] sifatida ta'rif berish maqsadga muvofiqdir.

Tadqiqot metodologiyasi

Mavzuga oid respublikamizda qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar, soha iqtisodchi olimlarining ilmiy ishlari, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish va sotishni aks ettiruvchi statistik ma'lumotlar hamda ilmiy-tadqiqot natijalari materiallaridan foydalanildi.

Ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarishda kuzatish, guruhlash, tahlil qilish va boshqa ilmiy usullardan keng foydalanildi.

Tahlil va natijalar

Agroklastarlarda sotish jarayonlarini auditorlik tekshiruvini o'tkazishda quyidagi tarmoq va ishlab chiqarish xususiyatlariga e'tibor qaratish lozim:

ko'pchilik mahsulotlarni sotish mavsumiy harakterga egaligi (meva, sabzavot, poliz, don va h.k.); mahsulotlarning bir qismi subyektning o'zini ehtiyojlari uchun sarflanishi (urug'lik, chorva mollariga ozuqa va h.k.);

mahsulotlarni sotishda yoki xaridorlarga yetkazib berishda alohida sharoitlar talab qilinishi (qadoqlangan, sovutilgan yoki h.k.);

mahsulotlarni xaridorlarga muntazam ravishda, bir maromda sotish mumkinligi (tuxum, sut va h.k.).

Ushbu yuqorida sanab o'tilgan xususiyatlar hisobga olingan holda mahsulot (ish, xizmat)larni sotish jarayonlari auditi o'tkaziladi. Shu bilan birga, auditorlik tekshiruvlarining samarasi bevosita uni tashkiliy ta'minotiga ham bog'liq. Auditning ushbu ta'minotining mazmun-mohiyati ilmiy adabiyotlarda atroflicha yoritilgan.

Biroq, ta'kidlash joizki, agroklastarlarda mahsulot (ish, xizmat)larni sotish jarayonlari auditi xususiyatlaridan kelib chiqib, ularda bevosita o'tkaziladigan audit jarayoni o'quv va ilmiy adabiyotlarda maxsus yoritilmagan. Shu bois, agroklastarlar faoliyati xususiyatlaridan kelib chiqib, ularda mahsulot (ish, xizmat)larni sotish jarayonlari auditiga to'xtalib o'tamiz.

Agroklastarlarda mahsulot (ish, xizmat)larni sotish jarayonlarining auditorlik tekshiruvlarini tashkil etilishi va

uni o'tkazilishi bir necha ketma-ketlikda bajariladigan jarayonlardan iborat (1-jadval).

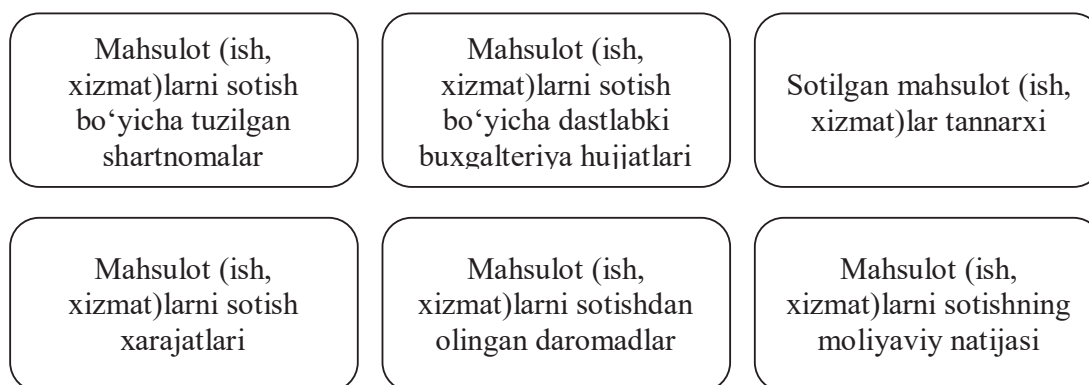
1-jadval.

Mahsulot (ish, xizmat)larni sotish jarayonlari auditi ketma-ketligi¹

T.r	Jarayonlar ketma-ketligi	Bajariladigan ishlar
1.	Auditorlik tekshiruvini boshlashgacha bo'lgan jarayonda bajariladigan ishlar.	Auditor tomonidan sotish jarayoni hisobi va hisobotining dastlabki holatini o'rganish, audit obyektlari, ish hajmi va auditorlik xatari darajasini belgilash.
2.	Auditorlik tekshiruvini o'tkazish jarayonida bevosita bajariladigan ishlar.	Auditorlik xatarlarini hisobga olgan holda, tanlangan usullar orqali belgilangan muddatlarda auditorlik tekshiruvlarini o'tkazish.
3.	Auditorlik tekshiruvi natijalarini umumlashtirish va rasmiylashtirish bo'yicha bajariladigan ishlar.	Auditorlik tekshiruvi o'tkazish natijasida to'plangan dalillarni auditorlik hisobotiga kiritish va tegishli jadvallar tuzish.
4.	Auditorlik tekshiruvi natijalarini tadbiq etish bo'yicha bajariladigan ishlar	Barcha auditorlik dalillarini auditorlik hisobotiga kiritish, aniqlangan kamchiliklar va ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar berish.

Agroklastarlarda mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish jarayonlari auditini o'tkazish subyektda amalga oshirilayotgan auditorlik tekshiruvining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu jarayonning sifatli va ishonchli o'tkazilishi moliyaviy hisobotlar axborotining ishonchligini ta'minlashga hamda auditorlik tekshiruvlari umumiy sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish jarayonlari auditining manbalari va obyektlari turli xil bo'lib, ularni quyidagicha izohlash mumkin (1-rasm):

1-rasm. Mahsulot (ish, xizmat)larni sotish bo'yicha auditi manbalari va obyektlari

Mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish jarayonlari auditida, avvalo, auditor tekshiruvni boshlashdan oldin sotish turlari va kanallari bilan tanishib chiqadi. Agroklastarlarda mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish jarayonlari, asosan, xaridorlar va buyurtmachilarga erkin (ixtiyoriy) tarzda amalga oshiriladi.

Agroklastarlarda mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish turlari davlat buyurtmasi bo'yicha va davlat buyurtmasidan tashqari sotishlarga bo'linadi. Amaliyotda sotish operatsiyalarining asosiy qismi davlat buyurtmasidan tashqari sotish turiga to'g'ri keladi.

¹ Muallif ishlanmasi

Mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish kanallari quyidagilardan iborat:

- tayyorlov tashkilotlariga sotish;
- xaridorlar va buyurtmachilarga sotish;
- dehqon bozorlarida sotish;
- o'z ichki ehtiyojlari uchun foydalanish (ichki sotish);
- o'ziga tegishli savdo shoxobchalari orqali sotish;

mehnat haqi hisobidan sotish.

Xalqaro amaliyotda auditorlik dalillariga alohida ahamiyat qaratiladi. Mamlakatimizda ham auditorlik tekshiruvlarining samaradorligini oshirishda auditorlik dalillarini o'rinlilik, ishonchlilik va yetarlilik tamoyillari asosida to'plash muhim hisoblanadi. 500-son AXS — "Audit dalillari" (Audit Evidence) standartida auditorlik dalillari auditor tomonidan xulosa berishda foydalaniladigan axborotlar sifatida ta'riflanadi. Ushbu dalillar moliyaviy hisobotlarda aks ettirilgan buxgalteriya yozuvlari hamda boshqa ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Auditorlik dalillarini to'plash usullari turlicha bo'lib, ular vaziyatga qarab tanlanadi. Xalqaro standartlarga muvofiq [1], auditorlik dalillarini yig'ishning quyidagi asosiy usullari mavjud:

- tekshirish (inspection);
- kuzatish (observation);
- tashqi tasdiqlash (confirmation);
- qayta hisoblash (recalculation);
- qayta amalga oshirish (reperformance);
- rasmiy so'rov (inquiry);
- analitik tahlil (analytical procedures).

Audit usullari har bir xo'jalik hodisasining kelib chiqish sabablari, ularning oqibatlari hamda operatsiyalarning amaldagi qonun-qoidalarga muvofiqligini aniqlashga xizmat qiladi. Auditorlik faoliyatining rivojlanishi bilan uning uslubi va usullari ham takomillashib boradi.

Agroklasterlar faoliyatini asosiy va asosiy bo'lmagan faoliyatga ajratish mumkin. Mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish jarayonlari agroklasterning asosiy faoliyati hisoblanib, sotishdan olingan daromadlar asosiy faoliyat daromadlari tarkibiga kiradi. Shu bilan birga, uzoq muddatli va boshqa aktivlarning chiqib ketishidan olingan daromadlar, undirilgan penya, qisqa muddatli ijaradan olingan daromadlar va boshqa operatsion daromadlar ham mavjud bo'lib, ular alohida daromad turlari sifatida e'tirof etiladi.

Tayyor mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish, sotilgan mahsulotlar tannarxi, xaridorlar va buyurtmachilar bilan hisob-kitoblar hamda umuman sotish jarayoni bilan bog'liq axborotlar quyidagi buxgalteriya schyotlarida [2] aks ettiriladi:

- 2010 — "Asosiy ishlab chiqarish";
- 2810 — "Ombordagi tayyor mahsulotlar";
- 4010 — "Xaridorlar va buyurtmachilardan olinadigan schyotlar";
- 5110 — "Hisob-kitob schyoti";
- 5210 — "Mamlakat ichidagi valyuta schyotlari";
- 5220 — "Chet eldagi valyuta schyotlari";
- 6310 — "Xaridorlar va buyurtmachilardan olingan bo'naklar";
- 9010 — "Tayyor mahsulotni sotishdan daromadlar";
- 9030 — "Ishlar bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan daromadlar";
- 9110 — "Sotilgan tayyor mahsulotlarning tannarxi";
- 9130 — "Bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlarning tannarxi";
- 9410 — "Sotish xarajatlari".

Auditor yuqoridagi schyotlarda aks ettirilgan sotish operatsiyalariga oid ma'lumotlarning ishonchliligini tekshiradi. Shu bilan birga, sotilgan tayyor mahsulot tannarxining 2010 — "Asosiy ishlab chiqarish" schyoti ma'lumotlari asosida to'g'ri shakllantirilganligini baholaydi. Bunda quyidagilar tekshiriladi: mahsulot tannarxining iqtisodiy asoslanganligi, sotish xarajatlarining to'g'ri hisobga olinganligi, sotish operatsiyalari bo'yicha shartnomalarning to'g'ri rasmiylashtirilganligi, sotish baholarining obyektivligi, shartnoma shartlarining o'z vaqtida bajarilganligi hamda pul mablag'larining tegishli schyotlarga o'z vaqtida kelib tushganligi.

Umuman olganda, sotish jarayoni auditning amaliyotdagi holatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu jarayonni shartli ravishda quyidagi bosqichlarga ajratish mumkin: audit tekshiruviga tayyorgarlik ko'rish, audit tekshiruvini o'tkazish, audit natijalarini rasmiylashtirish hamda auditorlik tekshiruvining yakuniy bosqichlari (2-rasm).

2-rasm. Sotish jarayoni auditining amaliyotdagi bosqichlari²

Agroklasterlarda mahsulotlar (ishlar, xizmatlar)ni sotish jarayoni auditini o'tkazish davomida subyekt buxgalteriya hisobida aks ettirilgan ma'lumotlar auditorlik tekshiruvining yakuniy natijalarini umumlashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Shu munosabat bilan, auditorlik tekshiruvining yakuniy natijalarini tizimli ravishda aks ettirish maqsadida quyidagi ko'rinishda ishchi jadvalni taklif etamiz (1-jadval).

1-jadval

“O'zbekim O'zbekiston-Germaniya” MCHJda chorvachilik mahsulotlari sotish jarayonini auditi natijalarini aks ettirish ishchi jadvali[15] mln. so'm hisobida

Ko'rsatkich nomi	Sotilgan mahsulot bo'yicha buxgalteriya hisobi ma'lumotlari			Sotilgan mahsulot bo'yicha audit natijalari			Farqi (+/-)		
	Daro-mad	Tan-narxi	Moliyaviy natija	Daro-mad	Tan-narxi	Moliyaviy natija	Daromad	Tan-narxi	Moliyaviy natija
Sut	2451,7	2245	206,7	2455,6	2245	210,6	3,9	0	3,9
Sariyog'	1642	1580	62	1640	1580	60	-2	0	-2
Kefir	835	741	94	835	741	94	0	0	0
Smetana	798	782,5	15,5	798	780,5	17,5	0	-2	2
Qaymoq	558	541,3	16,7	569	547,3	21,7	11	6	5
Pishloq	238	213	25	238	213	25	0	0	0
Tvorog	423	378,5	44,5	426	378,5	47,5	3	0	3
Brinza	125,6	101,7	23,9	145,6	121,7	23,9	20	20	0
Jami	7071	6583	488,3	7107,2	6607	500,2	35,9	24	11,9

Tahlil ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki (1-jadvalga qarang), chorvachilik mahsulotlarini sotish jarayoniga oid ko'rsatkichlarda daromadlar bo'yicha 35,9 mln so'mga, sotilgan mahsulot tannarxi bo'yicha 24,0 mln so'mga hamda moliyaviy natijalar bo'yicha 11,9 mln so'mga farq aniqlangan.

Jiddiylik nuqtayi nazaridan ushbu farqlar mos ravishda 0,5 foiz, 0,4 foiz va 2,4 foizni tashkil etadi. Auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayonida barcha ko'rsatkichlar uchun jiddiylik darajasi 3 foiz etib belgilanganligini inobatga olsak, aniqlangan farqlar jiddiy xato sifatida baholanmaydi hamda auditorlik xulosasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmagan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Buxgalteriya hisobini to'g'ri tashkil etish va yuritishda auditorlik tekshiruvlarini o'tkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Auditorlik tekshiruvi, bir tomondan, tekshirilayotgan obyektning holati, saqlanishi va undan maqsadga muvofiq foydalanilishini ta'minlasa, ikkinchi tomondan, buxgalteriya hisobining to'g'ri yuritilishini nazorat qilish imkonini beradi.

Shu nuqtayi nazardan, mahsulot (ish, xizmat)larni sotish jarayonlari auditi mahsulotlarni daromadga olish bosqichidan boshlab, ularni sotish va boshqa hisobdan chiqarish jarayonlarida nobudgarchilikning oldini olish, ularning to'liq saqlanishi hamda maqsadga muvofiq sarflanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Auditning xalqaro standarti 500 **"Auditorlik dalillari"**. – URL: https://api.mf.uz/media/menu_attachments/2_Epfxm0c.pdf
2. O'zbekiston Respublikasi 21-son BHMS **"Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma"**. – 2024-yil 14-noyabr, 191-son. – URL: <https://lex.uz>
3. Abdunazarova S., Aliqulova Z., Eshmuradov U. B. (2024). Agroklastarlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish // **Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot**, 2(1).
4. Alikulov A., Eshmuradov U., Abdushukurov K. (2024). Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms // **Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot**, 2(1).
5. Abdunazarova S., Aliqulova Z., Eshmuradov U. B. (2024). Agroklastarlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish // **Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot**, 2(1).
6. Бурсулая Т. Д. Учет выпуска готовой продукции. – URL: <https://www.audit-it.ru/articles/account/assets/a11/1017103/>
7. Eshmuradov U. T. (2025). Agroklastarlarda sotish jarayoni hisobi va auditini takomillashtirish: iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. – T.: "Public Publish Printing" MChJ, 59 b.
8. Eshmuradov U. B. (2025). Agroklastarlarda ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilash usullarini takomillashtirish // **Muhandislik va iqtisodiyot**, 3(12).
9. Eshmuradov U. B. (2023). Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish // **Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot**, 1(11–12).
10. Eshmuradov U. B. (2024). Agroklastarlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashning tashkiliy-uslubiy jihatlari // **Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot**, 2(1).
11. Кондраков Н. П. Самоучитель по бухгалтерскому учету. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Проспект, 2021. – 608 с.
12. Tashmuratovich E. U. (2023). Improvement accounting of process realization in farm enterprises // **Journal of Veterinary Science**, 6(5), 20–28.
13. Tashmuratovich E. U. B., Xaitovich Y. S. (2024). G'allachilik klasterlarida transfert baho belgilash usullari tahlili // **Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting**, 4(01), 133–141.
14. Tashmuratovich E. U. (2023). Accounting and audit improvement of ready sale products in agrocluster // **The Journal of Economics, Finance and Innovation**, 649–657.
15. Tashmuratovich E. U. B. (2026). Agroklastarlar boshqaruv va moliyaviy hisobida mahsulot (ish, xizmat) lar sotish jarayoni hisobini takomillashtirish // **Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting**, 6(01), 89–96.
16. Ulugbek T. E., Abdimumin I. A. (2014). Improvement Accounting of Sales Agricultural Products on Farm Enterprises // **SEA – Practical Application of Science**, (5), 649–654.
17. Фуломова Ф. Ф. Бухгалтерия ҳисобини мустақил ўрганувчилар учун қўлланма. – 2-қайта ишланган ва қўшимчалар киритилган нашр. – Т.: "NORMA" МЧЖ, 2009. – 496 б.
18. Юлдашева Н. Т. Тайёр маҳсулот сотилиши ҳисобини янада такомиллаштириш йўллари // **Таълим фидойилари**. Электрон журнал. – 2022. – Vol. 1. – ISSN: 2180-2130.
19. Экономические термины. Готовая продукция. – URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/готовая_продукция
20. Samarqand viloyatidagi **"O'zbekim O'zbekiston–Germaniya"** MChJ hisobot ma'lumotlari.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>